

Az ynevi építészet

Az Ó-kyr birodalom

Az első északi nagy birodalom – Cranta – bukását egy távoli, idegen civilizáció, a magát kyrnek nevező faj idézte elő. A hatalmas kyr sereg ynevi partraszállásakor, a birodalmukat védő crantai légiók ellenállásába ütközött. Az első ynevi emberlakta birodalom már nem volt képes fölvenni a küzdelmet az idegen hódítókkal szemben és a kyr sereg hamarosan fővárosuk – Croton – kapuját döngette. A dicső város pusztulásával pedig kezdetét vette a kyr hódítások kora. A crantai birodalom bukása egyben az Ötödör kezdetét is jelzi. Északon pedig az ötödör, a kyr civilizáció és az Ó-Kyr Birodalom kibontakozásának, virágzásának és bukásának jegyében telt el. A birodalom bukása nem feltétlenül jelentette a kyr kultúra bukását is, hiszen tény, hogy a kyrek több ezer évig fennálló birodalma jelentősen megváltoztatta Ynev északi féltékéjét. Bárhol is forduljon meg az utazó, a kyr kultúra maradványai, emlékei még a mai napig is megtalálhatóak. „Utódállamai”, legyen az a félelmetes Toron vagy az Északi-szövetség bármelyik tagállama, országuk alapjait – ha vannak is akik ezt elutasítják – a kyr birodalomtól és „nagyjaitól” örökölték. Sokan úgy tartják, hogy a kyr „birodalom” még a mai napig sem veszett el, hanem utódállamai, sajátos elképzeléseik szerint ápolják és védik azt. Teljes végromlása pedig a bölcsek szerint, csak Ynev pusztulásával érhető el.

Amikor a hódító idegenek megérkeztek, sokkal fejlettebb építő kultúrával rendelkeztek, mint Észak-Ynev őslakói. Hamarosan előzönlötték a hatalmas vidéket, egészen a Seral vonulatáig. Építészeti emlékeik egykori területeiken mindenütt megtalálhatóak. De nem csak az Ó-Birodalom épületei állnak rendíthetetlenül, hanem a kyr építészet alapuló hetedkori épületek is, amelyek néha már-már meglepően hasonlítanak az egykori birodalom alkotásaira. Észak szinte bármelyik könyvtárában utána nézhet építészeti emlékeiknek a kíváncsi utazó. Ynev iskoláiban még ma is oktatják a kyr hagyományokon alapuló építési technikákat és stílusjegyeket. Sőt az ynevi építészet nyelve ma is a kyr, építészeti fogalmai az Ó-birodalom mestereitől, művészeitől származnak. Szerszámaikat, pontos műszereiket a Hetedkor lakói is változtatás nélkül használják.

Megérkezésük első évszázadában – a hódítások alatt – hatékony és gyors építészeti elveket követtek. Mivel a még fel nem fedezett vidékek lakói – akikről nem rendelkeznek kellő információkkal – komoly fenyegetést jelentettek, ezért úgynevezett védelmi-településeket, majd később védvárosokat hoztak létre, amelyek meggátolták a már megszerzett területek elvesztését. A hódítások korában talán az egyetlen kivétel a Weila felsőségét hirdető

templomépítészetükben jelentkezett. A kyrek legelső ynevi épületei között a Sorskovács templomai külön is kiemelkednek. A kyr isten keménysége, harciassága épületeiben is megmutatkozott. Ezek az ősi templomok nem csak a hit, de a városok védelmezői is voltak. Nem a települések középpontjában helyezkedtek el, hanem a városfalak peremén lévő bástyák szerepét látták el. A kilencszögletű alapsíkon enyhén fölfelé ívelő és enyhén elkeskenyedő, negyven-ötven méter magas falak a férfias erőt, a templom kilenc oldalából előretörő hosszú „fémtüskék” pedig az ellenségen aratott győzelmet szimbolizálták.

Az ezt követő időszakot a felfedezés korának nevezték, mely egyszerre magában hordozta a „bezárkózást”, a nyugalmat, de a hódítás agresszivitását is. Lassan stílussá terebélyesedett, de mielőtt birodalmi építészeti stílussá avatták volna, békés idők jöttek, amelyek új eszméket tettek népszerűvé. E kor szellemében alapította Heik en Ydvaril azt az építészeti és művészeti iskolát, amelyen a mai toroni építészet-oktatás is nyugszik. Mára a felfedezés korában emelt épületek szinte tökéletesen eltűntek. Részint az idő, részint a folyamatos átépítések pusztították el őket.

Amikor a birodalom belső állapotai – a békés kor eljövetele – lehetővé tettek bizonyos változásokat a művészet és az építészet terén is, Weila harciassága, hatalma éppúgy elhalványult, mint a felfedezés kora – legalább is egy időre. (Később a shuluri építészetben figyelhetjük meg e stílusjegyek újbóli felbukkanását, s ez az az irányzat, amely meghatározó a tartomány és a jelenlegi toroni birodalom építészetében is.)

Az új kor eljövételével, a birodalom határainak megszilárdulásával, a kyr vezetők tíz tartományra osztották észak földjét. Fővárosuk Enrawell lett, amely a mai Erigow területén állhatott és igazi kulturális központnak számított. Az itt alapított építészeti iskolák tevékenysége során születtek a legidőtállóbb épületek. A tartományok mind kulturális, mind építészeti szempontból összefüggő területet alkottak. Ugyanakkor mindegyikük több kulturális központtal is rendelkezett, amelyek civilizációs hatása kisugárzott a környező vidékre, és befolyása alá vonta az ott élő népelemeket is. Ezek a népelemek – maguk is régebbi, hanyatló kultúrkörök szertehulló maradványai – állandó nyomásnak voltak kitéve, fokozatosan feladták ősi hagyományait, és hasonultak Kyria népéhez. A birodalom nyugalmat

külső vagy belső konfliktusok nem zavarták meg, így lehetőség adódott az építészet felvirágoztatására is. A következő másfél évszázadban, Enrawellből indult el az a küzdelem, amely egyesíteni szándékozott a birodalom építészetét. Ezzel párhuzamosan nagyszabású építőtevékenység bontakozott ki. Ekkor épült fel Enrawellban a Csaták Palotája, az Őselemek szentélye, a Kristálykönyvtár. A szegényesebb épületeket lerombolták vagy átépítették, impozánsabbakat emeltek a helyükön. A városok fellendültek, minden tartomány ura mozgósította alattvalóit és bevonta őket a különféle építkezésekbe, segítségükkel vitték végbe a nagyszabású városrendezéseket. A békés korszak végső évezredében építették a legtöbb színházat, könyvtárat, fürdőt és kulturális központot. Utakkal hálózta be a tartományi területeket és olyan csatornákat építettek a városokba, amelyek jelentős része még ma is működik. Míg a hódítás évei alatt a külső díszítésre kevés hangsúlyt fektettek, ugyanakkor a béke időszakában az egyre aprólékosabb kidolgozás jellemezte épületeiket; az esztétikai hatás elsődleges szemponttá vált. A templomépítészetben az Igerének emelt szakrális épületek kiemelkedő helyet foglaltak el. Ezek az impozáns alkotások a P.e. IX.-IV. évezred között, a Gha-ek Teryun és a Kegh Dant-un dinasztia korában születtek, és több szempontból is az építészeti fénykor fő reprezentánsainak számítottak.

Az épületek belső terei könnyedséget, rugalmasságot és állandó mozgást árasztottak. A kor előrehaladtával mind a belső, mind a külső falakat egyre kisebb területekre osztották és így sok eddig mozdulatlan elemet sikerült kiküszöbölniük. A hatás sokkal elevenedd lett, mint az eddigi építészeti alkotásaiknál. Kőfaragók ezrei dolgoztak éjjel nappal, hogy Kyria dicsőségére emelt épületek, a lehető legnagyobb pompában tündökölhessenek. Egyre több oszlopot használtak, ezek a későbbi alkotásoknál hatalmas oszlopcsarnokká terebélyesedtek. Ezeket is gazdagon díszítették növény- és állatszimbólumokkal. Az ablakokban színes kristálybetéteket alkalmaztak, így a fény segítségével a belső díszítés hatásait fokozták, s a napszaktól

függően mindig újabb képeket vetítettek a belső terekbe. A fennmaradt tervrajzok és az egykori leírások és z egykori leírások alapján mind közül a legszembetűnőbbek a Morgenának emelt épületek. Legnagyobb templomai, városai már mind megsemmisültek és csak keveseknek lehet tudomása az enrawelli Árnýékkatedrálisról, az istennő egyik legnagyobb ynevi templomáról. Ugyanígy feledésbe merült Morgena városa, az egykori Freiglund tartomány székhelye, Umrann is. Ma már csak kisebb szentélyek emlékeztetnek az Árnýékúrnő egykori hatalmára. Ezek legtöbbje is romos, használhatatlan állapotban van. A megmaradt építmények jelentős része Shulurban megtalálható, de Toron-szerzte is rájuk bukkanhat az utazó.

A shuluri iskola, mely a Quiron-tenger mellékén hódított, még merészebb technikákat alkalmazott. A hódítás korának épületeit mintha új ruhába öltöztették volna: az arányokat eltorzították, fokozatos módosításokat eszközöltek az enrawelli – a birodalmi – stíluson. A szemlélő első élménye a lélegzetelállító magasság volt. A mesterek igyekeztek fölülmúlni enrawelli társaikat. A kő teherbírását egyre merészebben használták ki, így a szerkezet elérte a legnagyobb magasságot, sőt túl feszítette a lehetőségek határait. A továbbiakban nem a magasságra törekvés, hanem a díszítés került előtérbe. Ekkor Enrawellben már elkezdődtek ennek az előmunkálatai, de a shuluri iskola hamar felülmúlta társait és átvette a vezető szerepet az aprólékos díszítés terén is.

A rualani építészetben is voltak eltérések a meghatározó enrawellivel szemben. Épületeinek elsődleges célja a használhatóság volt. Az eltérések az éghajlatnak is köszönhetők, mivel ez

merőben más itt, mint az északi tartományokban. Alacsonyabb épületeket emeltek, tornyaik nem az ég felé törtek, hanem kupola formájúak voltak. Sokszor használták a kör alapterületet és szívesen alkalmaztak lekerített gömbölyded formákat. Nem úgy a többi tartományban, ahol a kyr számmisztika alapján tervezték építményeiket. A mindig is különbnek tartott és a birodalomnak örökös gondokat okozó tartomány ha tehette, ellenállt mindennek ami Enrawellből érkezett vagy azt dicsőítette volna. Orwella testetöltése pedig végképp elfordította (építészetüket is) a birodalmi normáktól.

A birodalomban az ötödik kor vége felé mindinkább megszorodtak azok a jelek, melyek – noha senki nem gondolt rá – már a közeli véget sejtették. Ó-Kyria lakosságának zömét a tisztavérű kyrek tették ki, az emberek kisebbségben voltak, s egészen Orwella megjelenéséig nem akadt olyan tényező, ami az egységet drasztikusan megbonthatta volna. A véráldozatokat követelő háború lezárásával ez az arány az ellenkezőjére fordult. A korábban többé-kevésbé toleráns kyr kultúra erre mind jobban szigorodó, kirekesztő és fajvédő intézkedésekkel reagált, aminek hatása az építészetben is jelentkezett. Újra előtérbe kerültek az egyszerű stílusok, amelyek még első ynevi épületeiket jellemezték. De ez nem a shuluri stílus eltorzított változata volt, hanem új törekvés az egyszerűbb, tisztább kyr vonalakra. Ám ez a „segélykérés” már nem volt elegendő, hogy „kiégett” birodalmukat összetartsa.

1999.03.

Szerző: S.J.

Forrás: Rúna magazin V.évf./2.szám

Szerkesztette: Magyar Gergely